

Kohtuasi C-725/23

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

27. november 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach (Katowice-Wschódi rajoonikohus Katowices (Poola))

Eelotsusetaotluse kuupäev:

9. oktoober 2023

Hageja:

M. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością I. spółka komandytowa – akcyjna, asukoht linnas R

Kostja:

R.W.

[/.../] [toimiku nr]

KOHTUMÄÄRUS

9. oktoober 2023

Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach, VII Wydział Gospodarczy (Katowice-Wschódi rajoonikohus Katowices, VII majandusajade osakond) [...]

[...] [kohtu koosseis],

olles 9. oktoobril 2023 Katowices vaadanud

kinnisel istungil läbi

M. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością I. spółka komandytowa – akcyjna, asukoht linnas R, esitatud hagi

R.W. vastu

rahasumma maksmise nõudes,

määrab:

1. Euroopa Liidu Kohtule esitatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 267 alusel järgmine eelotsuse küsimus:

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul (uuesti sõnastatud) (ELT L 48, lk 1) artikli 2 punkti 8 tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab lisaks kaupade tarnimiseni või teenuste osutamiseni viiva lepingulise suhte spetsiifilise soorituse põhisummale ka selliste lepingu täitmisega seotud kulude hüvitamist, mille tasumise kohustuse on võlgnik lepingus võtnud?

[...] [menetluse peatamine]

[...]

PÕHJENDUS

Eelotsusetaotlus

Pooled

Hageja: *M. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością I. spółka komandytowa – akcyjna, asukoht linnas R*

[...]

[...] [hageja ja tema esindaja aadress]

Kostja: *R.W.*,

kes tegeleb majandustegevusega

Firma Handlowo-Usługowa A. nime all Katowices

[...]

[...] [kostja aadress]

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimus

[...]

[eelotsuse küsimuse kordus]

Asjaolud, mis on esitatud küsimuse puhul asjakohased

Pooled on ettevõtjad. Hageja on usaldusühing. Kostja tegeleb majandustegevusega enda nimel.

Seoses oma majandustegevusega sõlmisid pooled 3. juulil 2019 tähtajatu lepingu linnas K paikneval kinnisvaraobjektil asuvate äripindade rentimiseks.

Lepingu kohaselt kohustus kostja tasuma järgmised summad:

rent (lepingu sõlmimise päeva seisuga) netosummas 270 Poola zlotti, millele lisandub käibemaks (15 zlotti/m²); samuti lepiti kokku, et renti makstakse ette iga kuu 10. kuupäevaks;

kommunaaltasud, mis hõlmasid rentniku poolt tema vajaduste rahuldamiseks tellitud soojusenergiat, gaasi ja elektrienergiat ning kõiki püsitasusid, mida rendileandja kandis seoses nende kommunaalteenuste osutamisega; arveldusperioodid ja arvete esitamise sageduse määras oma äranägemise järgi rendileandja (hageja); kõnealused tasud koos lisatud käibemaksuga pidi rentnik (kostja) tasuma viie päeva jooksul alates arve kättesaamisest;

igakuine fikseeritud tasu kõigi objektiga seotud kohustuste, väljaminekute ja kulude katteks (lepingu sõlmimise päeva seisuga) summas 10 zlotti renditava pinna ruutmeetri kohta (sh 0,42 zlotti neto kasutusvalduse tasu, 1,93 zlotti kinnisvaramaks, 1,00 zlotti olmeprügi vedu, 8,65 zlotti muud kohustused ja kulud); see tasu hõlmas eelkõige riigilõive ja muid tasusid, mahaarvamisi seoses objekti amortisatsiooniga, uksehoidja palgakulu, hoone haldustasu, koristustasusid, objekti remondi-, hooldus- ja parandustasusid; tasu tuli maksta ette iga kuu 10. kuupäevaks.

Lepingu kestuse jooksul esitas hageja kolm eraldi arvet; iga lepingust tuleneva kohustuse eest.

Hageja ei olnud ise kommunaalteenuste (kirjeldatud punktis 3b) pakkuja, vaid ainult kandis kostjale üle kulud, mida ta ise teenusepakkujatele maksis.

Pooled leppisid lepingus kokku viivise suuruse rendi või mistahes tasude maksimisega hilinemise korral maksimaalse viivisemäära alusel tsiviilseadustiku (kodeks cywilny) artikli 481 lõike 2¹ kohaselt (maksimaalne viivis).

13. septembril 2019 sõlmisid pooled lepingu lisa, milles laiendasid lepingut veel ühele äripinnale.

Oma 28. mai 2020. aasta kirjas teatas hageja rendilepingu viivitamatust lõpetamisest.

Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicachis (Katowice-Wschódi rajoonikohus Katowices) pooleli olevas menetluses nõuab hageja kostjalt 13 933,89 zloti suuruse summa tasumist, mis hõlmab järgmist:

võlg 26 tasumata arve eest, millest 11 arvet puudutavad tasumata kommunaalkulusid, 7 arvet fikseeritud tasu kõigi objektiga seotud kohustuste, väljaminekute ja kulude katteks ning 8 arvet renti; kõigi tasumata arvete summa kokku on 9397,89 zlotti;

kindlasummaline viivis 40 eurot iga õigeaks ajaks tasumata arve eest (ehk 40 eurot × 26 arvet) kokku 4536,00 zlotti.

Kostja ei võtnud kohtuasjas seisukohta.

Liidu õigusnormid, mis on eelotsuse küsimusele vastamisel asjakohased

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 1 lõige 2:

Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõigi maksete suhtes, millega tasutakse äritehingute eest.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 2 punkt 8:

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid: „makstav summa“ põhisumma, mis oleks pidanud olema makstud lepingukohase või seadusejärgse maksetähtaja jooksul, sealhulgas kohaldatavad maksud, tollimaksud, tasud või lõivud, mis on esitatud arvel või samaväärsel maksetaotlusel

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 3 lõige 1:

Liikmesriigid tagavad, et ettevõtjatevaheliste tehingute puhul on võlausaldajal õigus saada hilinenud maksmise korral viivist ilma vastavat meeldetuletust esitamata, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) võlausaldaja on täitnud oma lepingujärgsed ja õiguspärased kohustused ning
- b) võlausaldaja ei ole saanud makstavat summat õigel ajal, välja arvatud juhul, kui võlgnik ei ole viivituse eest vastutav.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinenud maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 6 lõige 1:

Liikmesriigid tagavad, et kui artikli 3 või 4 kohaselt tuleb äritehingute puhul maksta viivist, on võlausaldajal õigus võlgnikult sisse nõuda minimaalne kindel summa 40 eurot.

Euroopa Kohtu 20. oktoobri 2022. aasta otsus S.A.U. vs. G. R. de S. de la Junta de C. y L, C-585/20

Liikmesriigi õigusnormid, mis on eelotsuse küsimusele vastamisel asjakohased

23. aprilli 1964. aasta tsiviilseadustiku (Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny) artikli 659 lõige 1:

Rendilepinguga kohustub rendileandja andma asja rentniku kasutusse määratud või määramata ajaks, rentnik aga kohustub maksma rendileandjale kokkulepitud renti.

8. märtsi 2013. aasta seaduse ülemäärase hilinemisega võitlemise kohta äritehingute puhul (Ustawa z dnia 8 marca 2013 roku o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych) artikli 4 punkt 1a:

Käesolevas seaduses kasutatakse järgmisi mõisteid: rahaline sooritus – tasu kaubatarne või teenuse osutamise eest äritehingus.

8. märtsi 2013. aasta seaduse ülemäärase hilinemisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 7 lõige 1:

Äritehingute puhul, välja arvatud tehingud, kus võlgnik on avalik-õiguslik asutus, on võlausaldajal õigus ilma meeldetuletuseta saada seadusjärgset viivist hilinenud maksmise korral äritehingute eest, välja arvatud juhul, kui pooled on kokku leppinud kõrgemas viivisemääras, ajavahemiku eest alates rahalise kohustuse sissenõutavaks muutumise kuupäevast kuni tasumise kuupäevani, kui kumulatiivselt on täidetud järgmised tingimused:

- 1) võlausaldaja on oma kohustuse täitnud;
- 2) võlausaldaja ei ole saanud makset lepingus määratud tähtaja jooksul.

8. märtsi 2013. aasta seaduse ülemäärase hilinemisega võitlemise kohta äritehingute puhul artikli 10 lõige 1:

Alates päevast, mil võlausaldajal tekkis õigus saada artikli 7 lõikes 1 või artikli 8 lõikes 1 nimetatud viivist, on tal õigus võlgnikult ilma vastava meeldetuletuseta saada sissenõudmiskulude eest hüvitist, mis on samaväärne summaga, mille suurus on:

- 1) 40 eurot – kui rahalise kohustuse väärtus ei ületa 5000 zlotti;
- 2) 70 eurot – kui rahalise kohustuse väärtus on üle 5000 zloti, kuid vähem kui 50 000 zlotti;
- 3) 100 eurot – kui rahalise kohustuse väärtus on 50 000 zlotti või üle selle.

Eelotsuse küsimuse esitamise põhjused

Nagu eespool juba märgitud, puudutab menetlus nõuet, et kostja, kes on äripinna rentnik (pinna kasutaja), tasuks hagejale, kes on rendileandja (kasutusele andja),

rent, kommunaaltasud (sh elekter, küte, vesi) ja muud hoone korrashoiuga seotud tasud. Samuti nõuab hageja hüvitist iga arve sissenõudmise kulude eest.

Rendi ja tasude maksmise kohustus tuleneb poolte vahel sõlmitud kirjalikust rendilepingust. Iga makstava summa eest esitas hageja arve (kolm eraldi arvet). Lepingu kohaselt oli arveldusperioodiks rendi ja hoone korrashoiuga seotud tasude puhul üks kuu ning need tuli maksta ette iga kuu 10. kuupäevaks. Kommunaaltasude puhul aga võis rendileandja määrata arveldusperioodi ja arvete esitamise sageduse vabalt, makse tuli teha viie päeva jooksul alates arve kättesaamisest.

Kommunaalteenuste puhul olid nende osutajad kolmandad isikud, kellega hageja oli sõlminud lepingud ja kellele ta tegi makseid. Seejärel kandis hageja need kulud arvete kujul üle kostjale, kes kõnealuseid kommunaalteenuseid tegelikult kasutas (nn arvete edastamine). Hoone korrashoiuga seotud tasud olid aga kindlasummalsed ja pidid katma kostja väljaminekud, mis hõlmasid muu hulgas riigilõive, remondi- ja koristustasu, objekti haldamise tasu ning amortisatsioonikulu.

26 arvet, mida menetluses esitatud maksenõue puudutab, jaotusid järgmiselt: 11 arvet puudutasid kasutatud kommunaalteenuseid, 7 fikseeritud tasusid seoses hoone korrashoiuga ja 8 renti ennast.

Käesolevas kohtuasjas on faktilised asjaolud vaieldamatud. Kostja ei esitanud pärast hagi kättesaamist hagi vastust, ei ilmunud kohtuistungile ega võtnud sisulist seisukohta. Liikmesriigi kohtul on aga tekkinud kahtlused seoses õigusliku hinnanguga.

Käesolevat kohtuasja lahendava kohtu hinnangul on tekkinud küsimus, mis vajab liidu õiguse ehk Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2011. aasta direktiivi 2011/7/EL hilinevad maksmisega võitlemise kohta äritehingute puhul (uuesti sõnastatud) (ELT L 48, lk 1) artikli 2 punkti 8 tõlgendamist, sest on tekkinud kahtlus, kas hagejal on õigus saada hüvitist selliste arvete sissenõudmise eest, mis ei ole esitatud kõnealuse kuu rendi kohta. Teisisõnu on küsimus selles, kas makstav summa on direktiivi tähenduses iga summa, mis tuleneb lepingust, isegi juhul, kui see puudutab vaid ettevõtja kantud kulude tagasimaksmist ega kujuta endast kõnealusele õigussuhtele omase soorituse ekvivalenti.

Poola tsiviilseadustiku kohaselt kohustub rendileandja andma asja rentniku kasutusse määratud või määramata ajaks, rentnik aga kohustub maksuma rendileandjale kokkulepitud renti. Rent on summa, millele rendileandjal on õigus vastutasuks asja kasutamise eest rentniku poolt. See on rendileandja saadav tasu selle eest, et rentnik kasutab talle kättesaadavaks tehtud asja. Pooled võivad aga lepingus kokku leppida kohustuses tasuda ka muud tasud, mida nimetatakse lisatasudeks või muudeks rendileandjast sõltumatuteks tasudeks. Need summad ei kujuta endast aga renti.

Kuigi ei tekita kahtlusi, et pooli siduv leping on äritehing (vt kohtuasi [...] sp. z o.o. vs. J.M., C-199/19), siis kõnealust direktiivi rakendavate liikmesriigi õigusnormide kohaselt on võimalus nõuda viivist hilinemise eest äritehingutes ja hüvitist makstava summa sissenõudmise eest seotud rahalise sooritusega ehk tasu maksmisega kaubatarne või teenuse osutamise eest äritehingus. Kuigi selles valdkonnas puudub ulatuslik kohtupraktika, võib kohata seisukohta, et „rahaline sooritus“ on sooritus, mis vastab teise lepingupoole mitterahalisele sooritusele (vt ka Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus) 3. jaanuari 2020. aasta otsus [...]). Sarnasele seisukohale on asunud ka osa õigusteadlasi [...] [viide õiguskirjandusele].

Kohtu kahtlusi ei hajuta ka direktiivi sätete ja selle põhjenduste analüüs. Näib, et olulise tähendusega on siinkohal artikli 1 lõige 2, milles on määratud direktiivi kohaldamise materiaalne raamistik, ja artikli 2 punkt 8.

Esimene viidatud säte puudutab kõiki makseid, millega tasutakse äritehingute eest. Direktiivi põhjenduses 8 on märgitud, et direktiivi kohaldamine peaks piirduma maksetega, mis tehakse äritehingute eest tasumise eesmärgil, ning see ei reguleeri tehinguid tarbijatega ega viivitusintresse muudelt maksetelt, näiteks tšেকে ja vekseid käsitlevate õigusaktide kohaselt tehtud maksetelt või kahjuhüvitistelt, sealhulgas kindlustushüvitistelt. Tasu mõistet ennast ei ole direktiivis aga määratletud. Näitlikud viited direktiivi reguleerimisalasse mittekuuluvatele juhtumitele puudutavad omakorda olukordi, kus maksekohustus ei ole oma olemuselt isegi sarnane maksetega, mis tulenevad käesoleva vaidluse pooli siduvast lepingust.

Liidu seadusandja on aga defineerinud makstava summa põhisummana, mis oleks pidanud olema makstud lepingukohase või seadusejärgse maksetähtaja jooksul, sealhulgas kohaldatavad maksud, tollimaksud, tasud või lõivud, mis on esitatud arvel või samaväärsel maksetaotlusel. Euroopa Kohus on seda mõistet juba tõlgendanud (kohtuasi C-585/20), aga teistsuguses kontekstis kui käesoleva kohtuasja puhul.

Selle õigusnormi õige tõlgendamine on väga oluline, sest viivise nõudmise võimaluse üks tingimus (artikli 3 lõige 1) on see, et võlausaldaja ei ole makstavat summat õigel ajal kätte saanud. Õigus nõuda hüvitist makstava summa sissenõudmise kulude eest tekib alles viivise nõudmise õiguse omandamise hetkel. Direktiiv võeti Poola õiguskorda üle identsel viisil.

Ülaltoodud kaalutluste kontekstis tuleb tähelepanu pöörata asjaolule, et on olemas seos tasu ja makstava summa mõistete vahel. Kui direktiiv hõlmab vaid makseid, millega tasutakse äritehingute eest, siis makstava summa mõiste ei saa hõlmata muuks otstarbeks tehtud makseid. Seega tuleb kaaluda, kas põhisumma, mida on nimetatud direktiivi artikli 2 punktis 8, on eranditult tasu mitterahalise hüve eest, mis on omane kõnealusele õigussuhtele ja millega lepingut sõlmiv ettevõtja on võtnud endale kohustuse.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et seoses äritehinguga makstav summa on ainult tasu võlausaldaja asjakohase mitterahalise soorituse eest (kauba tarnimine või teenuse osutamine) ja see ei hõlma väljaminekute ega muude ajutiselt kantud kulude hüvitamist, kui need ei ole selle eest makstava summa sisse arvestatud ega kujuta endast selle summa osa. Nagu näib, järgitakse majandussuhetes põhimõtet, et tasu kujundamisel võetakse arvesse tehtud kulutusi ja oodatavat kasumit. Nende elementide lepingulise eraldamise korral tuleks eeldada, et kantud kulud puudutav osa ei kujuta endast tasu teenuse osutamise või kauba tarnimise eest. Vastupidine seisukoht võiks viia selleni, et võlausaldajal tekib õigus nõuda mitut püsihüvitist põhimõtteliselt ühe soorituse eest. Samamoodi tuleks hinnata makseid, mis on seotud äritehinguga, aga mida nende olemuse ja tekkimise aluse tõttu ei saa arvata võlausaldajale makstava summa sisse. Näitena võib siin nimetada eespool viidatud kommunaaltasusid, mille puhul kommunaalteenuseid pakuvad kolmandad isikud ja lepingupool neid ise ei osuta ega ole ka seda sorti sooritusteks kohustatud (ei kasuta oma kohustuste täitmiseks alltöövõtjaid), vaid ainult kannab üle seoses kommunaalteenustega kantud kulud. Need on väljaminekud, mis tekivad üksnes seoses võlausaldaja iseloomuliku teenuse osutamisega.

Aga teisest küljest – ja selle küsimusega on muu hulgas seotud ka liikmesriigi kohtu kahtlused –, kui võlausaldaja on kandnud teatavad kulud, mille võlgnik pidi talle määratud aja jooksul kompenseerima, siis nende maksetega hiline mine võib mõjutada negatiivselt võlausaldaja rahalist olukorda ja tuua kaasa vajaduse hankida väliseid vahendeid oma tavapärase tegevuse rahastamiseks. Direktiivi vastuvõtmise eesmärk oli aga muu hulgas vältida niisuguseid olukordi, mis mõjutavad ettevõtete konkurentsivõimet ja kasumlikkust siseturul.

Vastus esitatud eelotsuse küsimusele on seega oluline selliste asjade lahendamisel, mis puudutavad väljastatud ja õigeaks ajaks tasumata arvetelt fikseeritud hüvitise nõudmist juhul, kui need arved hõlmavad hoone korrashoiuga seotud fikseeritud tasuna makstavaid summasid ja kasutatud kommunaalteenuste kulude hüvitamist. Kuigi kostja selles osas nõuet ei vaidlusta, on liikmesriigi kohus kohustatud omal algatusel ja õigesti kohaldama materiaa lõiguse sätteid.

[...]

[...] [kohtu koosseis],

[...]

[...] [riigisisese menetlusküsimused]

K, 9. oktoober 2023

[...]

[...] [kohtu koosseis]